

Jednou mne Václav Havel pozval do své pracovny ve Voršilské a povídá: „mám tu pár slov o Evropské unii, můžeš je nějak využít, pokud chceš. Jako ministru pro lidská práva by se ti mohla třeba někdy hodit. Já jsem to nakonec nepoužil. Tak je to tvoje.“

Přečetl jsem si ty důležité, typicky havlovské, myšlenky a nejspíše jsem se zeptal: „a jak, například? Rád tě budu při vhodné příležitosti citovat, ale nemohu to vydávat za svůj materiál.“

„Klidně se pod to podepiš, budeš-li chtít, stejně vím, že to chápeme velmi podobně.“

To byl typický Václav, jak jsem ho znal já. Prožil jsem s ním dlouhých 23 let ve velké blízkosti a musím říci, že mne nikdy zásadně nezklamal. Byl velkorysý, přátelský, laskavý, se smyslem pro humor a absurditu. A hlavně - byl velkou osobností, která si dokázala získat mimořádný respekt doma i ve světě svými státnickými schopnostmi a svým neutuchajícím zdůrazňováním lidských práv a odpovědnosti, jako základního předpokladu pro uspokojujivý vývoj lidského pokolení.

„Je jedno, kdo materiál podepíše, hlavně když poslouží.“ Samozřejmě jsem se pod jeho úvahu nepodepsal. Ale v těchto dnech, kdy si připomínáme Havlovo životní dílo, jsem si na text vzpomněl, vyšantročil ho z compu a předkládám vám ho k zamyšlení. Dotýká se velmi aktuálně současné situace. Aniž by ji v roce 2006 mohl Václav Havel reflektovat, mohou nám jeho myšlenky připomenout význam a sílu pospolitosti evropských národů. Těžkosti, které Evropu potkaly, můžeme vyřešit jedině tehdy, když zůstaneme svorní a když se budeme solidárně dělit o odpovědnost i útrapy.

Nevím, zda později začlenil Václav Havel tuto úvahu do některé ze svých publikací. To je nepodstatné. Přečtěte si ji. Jsou to myšlenky člověka, kterému máme být za co vděční.

Michael Kocáb

Myšlenka, že všichni lidé mají rovná a nezcizitelná práva, že člověk je stvořen ke svobodě a že je třeba za všech okolností ctít jeho důstojnost, se utvářela na evropské půdě a je dodnes jednou ze základních hodnot evropského politického řádu. Tuto ideu kdysi převzaly a významně rozvinuly Spojené státy americké, aby se posléze stala majetkem všelidským a byla vtělena do dokumentů OSN.

Soubor základních lidských a občanských práv je obsažen i v dokumentech Evropské unie, tvoří její duchovní fundament a zároveň dává smysl a étos jejímu rozšiřování i prohlubování.

Práva mohou být ovšem respektována jen na pozadí obecně sdílené odpovědnosti člověka za svět a jeho základní solidarity s druhými. Což je dnes významně zesilováno okolností, že lidstvo poprvé žije v jedné globální a globálně propojené civilizaci a lidské osudy se tak spojují v osud jediný.

Evropská unie znovu stvrzuje platnost těchto principů a své silné odhodlání v jejich duchu jednat. Evropská unie nechce v žádném ohledu dobývat jménem své kultury svět a navazovat tím na temnější evropské tradice, nechce svět poučovat, nechce mu nic násilně vnucovat, nehodlá vyvážet vlastní zvyklosti či tradice proti vůli či citění příjemců. Z čeho však nechce a nesmí ustoupit, je důraz na univerzalitu základních lidských a občanských práv a na společenský úkol je bránit. Evropská unie je proto odhodlána ještě důrazněji než dosud upozorňovat na všechny případy porušování lidských práv a svobod, bez ohledu na to, jak mocný je ten, kdo je porušuje, bez ohledu na své jiné zájmy, především hospodářské. Bez ohledu na hloubku přátelských vazeb mezi jednotlivými členy a jinými zeměmi, jakož i na to, že takové konání může být označováno za kalení dobrého soužití mezi státy a národy. Pravý opak je pravdou: nemohou spolu vskutku dobře vycházet státy a národy, které si nedokážou navzájem říci, co považují na svém počínání za špatné, nemorální a protiprávní. A neexistuje hospodářský zájem tak silný, že by směl mít přednost před solidaritou s trpícími či nespravedlivě postihovanými. Politika kompromisů se zlem a ústupků před ním, diktovaná buď jen okamžitými, krátkodobými či dílčími zájmy, anebo dokonce iluzí, že zlo samovolně časem zmizí, se už mnohokrát tragicky nevyplatila. Evropa jako kontinent, z něhož vzešly dvě největší války a dva nejmocnější totalitní režimy moderní doby, ví dobře z vlastní zkušenosti, k jakým katastrofám mohou ústupky zlu vést. A nebude je proto v žádné podobě opakovat.

Evropská unie bude soustavně monitorovat všechny případy potlačování svobody, nedodržování lidských práv a ohrožování lidské důstojnosti kdekoli na světě a hlasitě se k nim vyjadřovat, neboť je přesvědčena, že to je v bytostném zájmu lidského rodu a dobrého soužití národů.

Václav Havel, 25. 6. 2006